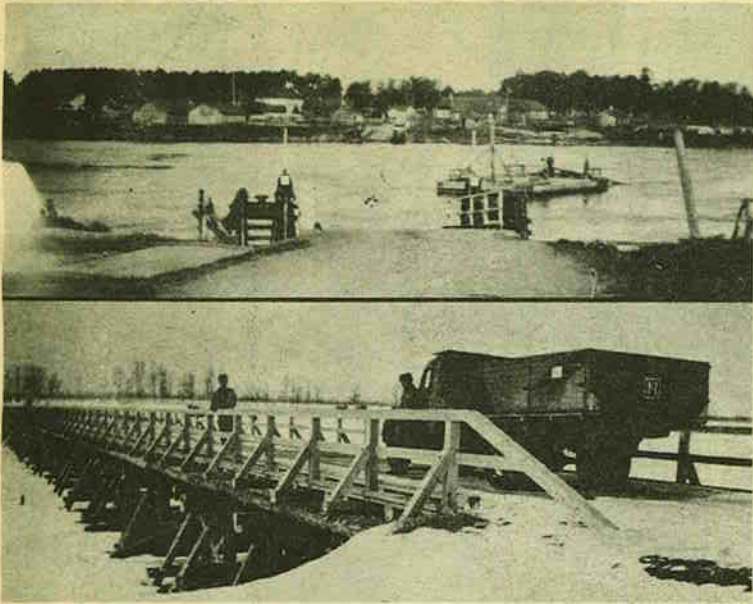

Taipaleen lossi v. 1938. Alemmassa kuvassa sen paikalle venäläiset rakentaneet sillan.

Viljo Suokas:

Tarinaa Taipaleesta

Kauniin syntymäpitäjäni Metsäpirtin yksi monista kylistä oli Taipaleen kylä. Tämän nimen alle yhdistyivät Taipaleenjoen suulla ollut Taipaleen kylä sekä siitä kilometri yläjuoksulle lossille ja Sakkolaan johtavan maantien varteen muodostunut Terenttilän kylä. Taipale tuli kuuluisaksi koko Suomen kansalle talvisodan kovina päivinä. Tarkoitukseni on tähän Metsäpirtti-liitteeseen tulevassa kirjoituksessa muistella ja tarkastella tapahtumia kylästä ja sen elämänsykeestä rauhanpäivinä.

Taipale on tunnettu jo historian lehdillä varhaisessa vaiheessa kaupunkina, johon oli rakennettu linnutus. Tämän linnan vanhoilla raunioilla me poikasina usein leikimme ja juoksentelimme joskus aprikoiden minkähänlaisia ihmisiä on siellä ennen asunut ja millaista elämä ollut. Tältä historian ajalta oli kuitenkin jäänyt kauppayhteys itäiseen naapurimaahan sekä muuhun Suomeen. Tämän kaup-

payhteyden syntymiseen ja toiminnalle loivat hyvät edellytykset vesitiensä Laatokka ja Taipaleenjoki. Kauppaa ja tavaravaihtoa harjoitettiin myöskin maitse. Vesitse viety tavara olikin lähinnä puuta. Lossin läheisyyteen tai "lautan aholle", niinkuin me sanoimme, muodostui suuri puutavaran lainsipaikka. Siinä sahattiin lauttaa, lankkua ja parrua käsipelillä korkeitten pukkien päällä, jolloin alapuolella sahaa nykivän silmä iltaisin tarvitsi rapukiven poistamaan roskaa silmästä. Samoin kuorittiin pinotavaraa sekä pilkottiin polttopuuta, jotka sitten niputettiin niinkuin tukkipuukin ja kuljetettiin proomuilla ja hinaajille Venäjän puolelle sekä Laskelään ja Käkisalmeen jalostettavaksi. Puutavaralaivojen lisäksi liikennöi jokea pitkin myöskin matkustajalaiva Kongordia. Nämä ovat tapahtumia ennen vuotta 1918. Tämä toiminta antoi työtä kylän asukkaille sekä toi lisäväriä kylän elämään. Kun raja sulkeutui, oli puu-

Taipaleen laulu

Terenttilässä 13. 3. 40 JR 19:lle Lauri Aalto.

(Tämä laulu on löydetty Turun läänin Nousiaisten pitäjästä eräästä huutokaupasta kaiken muun kaman joukosta. Kuka on tämä kirjoittaja Lauri Aalto?)

Taipaleen laulua laulavi Laatokan laine siellä on puhtaana säilynyt armeijan maine. Siellä on lännen turvaksi torjuttu itä, uhattu Eurooppa aina muistakoon sitä.

Taipaleen kunnia vaati kallihit lunnaat, sankarit verellään vihkivät kaikki sen kunnaat. Ihmeenä pysyy mis' oli voimamme lähteet.

Taipaleen tahto on Isänmaa ehjänä pitää, jos raja ratkeaa siirtyköön lähemmäksi itää. Turhaan ei Taipale vaatinut veljien verta, Taipale kesti jok'ainoa katkera kerta.

Taipaleen voiman muodosti miehien kunto, taistelutahto ja päällystön vastuuntunto. Siellä ei auttanut kaulustähtien kullat, kannusten kilinän vaiensi korsujen mullat.

Taipaleen laulua laulavi nouseva suku, pieni on nyt jo Taipaleen sankarten luku. Tallella heillä on salaisen voimansa lähteet, aina on valmiina sankarirykmentin tähteet.

Muistoksi Taipaleen taistelijoille.

(Lyydia Hämäläisen arkistoa)

tavarallekin etsittävä uusia markkina-alueita.

Erikoinen lossi

Omistanpa aluksi ajatuksen erikoisuudelle, joka lienee ollut ainutlaatuinen maailmassa. Se oli lossi eli lautta, jonka tekniikan ihme oli se, että lautta siirtyi tarvittaessa toiselle rannalle, vaikka siinä ei ollut moottoria eikä sitä myöskään vedetty vaijeria pitkin kapuloilla niinkuin olen nähnyt tehtävän. Tämä mainittu erikoisuus oli "Viiliin Kapen" patentti, miehen oikealta nimeltään maanviljelijä Kaapre Viili. Mistä lieneekään idea välähtänyt tämän rauhallisen talonpojan päähän, että vuolasta virtaa voi käyttää hyväksi lautan siirtämiseksi toiselle rannalle. Niin rakennettiin lautta, johon mahtui linja-auto ja muita pienempiä kulkuneuvoja. siihen noin 4-5 metriä pitkä tukeva masto, johon kiinnitettiin vaijeri ja tämä vaijeri ankuroitiin joen yläjuoksulle parinsadan metrin päähän. Vaijeria pantiin kannattamaan vedenpinnalla 3-4 tynnööriä. Kun lautta irrotettiin laiturista ja sitä käännettiin suurella ohjaisairolla kulmittain virtaan nähden, niin ihme ja kumma, tuo virta painoi lautan toiselle rannalle eikä voima maksanut mitään. Järki maksaa kuitenkin silloin, kun sitä tarvitaan ja niin sai oikeutetun korvauksen sekä patentin runsaan kahden kilometrin päässä lossilta Koukunniemen kylässä asunut Kaapre Viili. Lautta palveli paikallista ja ennen talvisotaa myös kaukoliikennettä.

Lohesta ja muusta kalasta

Kalastus oli varsin tuottoisa elinkeino ja lisäansion tuoja. Tähän tarjosi Laatokka ensisijassa, sekä myös Taipaleenjoki ja sen monet pienemmät sivujoet kutuaikoi-

na, mitä parhaimmat mahdollisuudet. Olihan Laatokka tunnettu myös kalalajiansa rikkaudesta, sillä sieltä saatiin kaikkia arvokaloja sampea ja nieriäistä myöten. Kesäisin toivat kalastajat rahtaan ja edelleen välitettäväksi ahventa, lahnaa, haukea, silkaa, kuhaa sekä lohta, mutta syksyillä olivat runsaat "räpkyksen" peijaiset, sillä tätä Laatokan muikkua antoi ahti joskus oikein runsaalla mitalla. Aikaisempina vuosina nousi myös "kurvi" eli kuore kutemaan jokeen ja edesmennyt naapurini Viskarin Mikko kertoi kuinka miehet seisovat joen rannalla sirppa kädessä ja lippasivat sillä penkereelle suuria läjiä tuota veden viljaa. Kurvit kuivatettiin ja vietiin Pietariin. Samoin nousi lohi kutemaan jokeen. Pyydyttäminen oli kuitenkin kiellettyä ja valtion toimesta oli koski vuokrattu Tahvo Peltoselle. Laittoman pyynnin estämiseksi oli palkattu useita vartiijoita. Ensimmäisinä vuosina, jolloin kielto tuli voimaan, teki monen miehen mieli kuitenkin saada maistaa tuota herkullista kalaa ja niinpä sattui joskus huvittavia tapauksia ja tilanteita, kun vahti oli liikkeellä pitkin joen vartta. Kerrankin oli naapurini ollut vaanimassa lohta. Hän huomasi kuitenkin kauempaa vartijan lähestyvän ja kilpesi puuhun. Puun juurelle meno tapahtui takaperin ja juuri sataneessa lumessa olivat jäljet antoivat vartijalle ensin ihmettelöisen aihetta, koska jäljet johtavat puun juurelta rantaan ja miestä ei kuitenkaan näy missään. Tilanne kuitenkin selvisi eikä sakkojakaan tullut, kun ei lohtakaan mistään löytynyt.

Toista naapuria taas onnisti paremmin. Hän oli palaamassa joelta kantaa rotkottaen suurta lohta selässään. Päästyään peltojen läpi kulkevan tien läheisyyteen hän huomasi vartijan lähestyvän hevosella. Miehelle tuli kiire oikaista peltojen yli metsänreunassa ole-

Kansanedustaja Viljo Suokas.

vaan kotiinsa. Kiire oli vaihtaa vartijallekin hyvänä tuntomerkkinä jalassa olleet uudet lapikkaat vanhoihin. Kun lohivahti tuli tuupan, kierrettyään hevosen kanssa tietä pitkin, joi naapuri kaikes rauhassa "saijjuu". Vartija aloitti keskustelun ja huomautti: "Siulha olj äske mahoto kiire?" "No mikä kiire miul täs on olt, mie uon täs istunt ja ryyppint kaikes rauhas saijuu", vastasi naapuri. Vahti kurkisti pöyvä alale ja kun huomasi miehen jaloissa vanhat saappaat, pisti hatun päähänsä ja lähti.

Suuret herrat Helsingistä kuitenkin kävivät silloin tällöin onkimasaa lohia joesta. Muun muassa johtaja Fazer kävi kokeilemassa kalaonneaan. Venettä hänelle oli saatamassa jo edesmennyt naapuri Väinö Kuparinen. Tästä seurauksena sai Väinö lisänimen Fazer, jonka hänelle antoivat kylän muut pojat.

Kalaa välitettiin Viipuriin ja lähiympäristön kuntiin. Näitä välittäjiä eli kansankielellä sanottuja "kalaruassuvia" oli kylässä useita. Näistä liikemiehistä jäi muistiin Tuokon Juho, jolla oli myöskin virvoitusjuomatehdas, sekä Aapro Myöhänen kansan lausuman Penttilä Apo ja isäni Suokkaan Aati.

Eräs tapaus ja keskustelu jäi mieleeni: kun isäni oli lautalla odottamassa kalamiesten tuloa, pysähtyi Kannaksen linja-auto ja purki matkustajat. Autosta tuli hieno rouva, joka rupeisi keskustelemaan ja huomautti isälle, että kuinka teillä mies on noin laiha hevonen ja te itse olette noin lihava. Isälläni oli vastaus valmiina ja niinpä hän selvittikin rouvalle: "Voi hyvä rouva, näätä sie kui laiha! on helppo hengittää näi kesäkuumal. A mieko uon näi lihava, ni mie en taho jaksua elliä, senku vua pittää puhaltua, jot sais hänes joteki oltuu." Tarinat lopuivat siihen.

Kala toi siis kultaakin kylään ja se oli tervetullut lisä. Tässä ammatissa toimivat ututterina yrittäjinä mm Topikan pojat, Korkan Viljo ja hänen sisarensa Hildakin, Laulajaisen Simo ja Eetu, Tuokon veljekset, Kurikan miehet ja Myöhäsen Jalmari, Albert ja Armas, vain osan mainitakseni.

Kaupasta liikenteestä

Kylään perustettiin pian vapausodan jälkeen Taipaleen Osuuskauppa, joka tuli kilpailijaksi Pärssisen yksityiskaupalle. Kaupan liikevaihtokasvoi voimakkaasti ja kauppa menestyi, josta on osoituksena se, että Metsäpirtin Osuuskauppa jakoi ennen 1939 jäsenilleen voittoa 4 % vuosittain. Taipaleen myymälä välitti muiden maataloustuotteiden lisäksi huomattavan määrän viljaa muualle Suomeen. Voimakkaan maataloustuotannon kasvuun oli vaikuttamassa mm se, että viljelykset olivat suurelta osalta vanhaa järvenpohjaa, joka vapautui viljelykseen Taipaleenjoen laskun jälkeen.

Myöskin liikenne kehittyi voimakkaasti, vaikka lähimmät rautatieasemat olivatkin Sakkola ja Rautu. Linja-autoliikenteen aloitti

METSÄPIRTIN SÄÄSTÖPANKKI

Metsäpirtin Säästöpankin oli perustanut kunta v 1905 ja sen alkuperäinen nimikin oli Metsäpirtin kunnan Säästöpankki. Säännöt on vahvistettu v 1906 ja varsinaisen toiminta alkoi tammikuun 14 päivänä 1907 kauppias Aapram Hatakan talossa Hatakanmäellä. Hatakanmäeltä pankki muutettiin Viisjoelle Tahvo Peltosen taloon.

Aloitteen tekijänä Metsäpirtin Säästöpankin perustamisessa oli kirkkoherra Kauno Edvard Uino, todennäköisesti. Kunnanvaltuusto valitsi säästöpankin isännät ja valituksi tuli myös kirkkoherra Uino, vaikka tarkastaja Järnefelt olisi halunnut Uimon pankin kamreeriksi. Myöhemmin erään hallituksen jäsenen pyydettyä eroa, valittiin kirkkoherra Uino pankin kamreeriksi, jossa tehtävässään hän

ehti olla vain vuoden muutettuaan pois paikkakunnalta.

Metsäpirtin Säästöpankin hoito oli kaiken aikaa huolellista ja tarkastus antoi siitä hyvän lausunnon. Huolellisesta hoidosta todisti myös se, että säästöpankille v 1932 hankittiin oma talo parhaalta liikepaikalta, jolloin sen kirjanpitoarvo oli 34.000 mk ja palovakuutusarvo 58.000 mk. Talossa oli vuokralla mm postikonttori. Tämän jälkeen säästöpankin liikevaihto kasvoi 100 %. Vuosikymmenen lopulla säästöpankilla oli melkoisia sijoitusvaikeuksia osittain talletusten runsaan kasvun, osittain heikon lainan kysynnän johdosta. Kunnan rahastonhoito otettiin säästöpankille v 1937.

Pula-ajan alkuun mennessä Metsäpirtin Säästöpankin ottolainaus oli kohonnut lähes 1.4 milj. markkaan. Välillä se taas vähän aleni, mutta 1930-luvun nousukautena kohosivat talletukset 2.6 milj. markkaan. Vuonna 1939 lisäys oli vielä 100.000 markkaa ja pankin maksuvalmius oli erinomainen. Hallituksen puheenjohtajina olivat Aabram Hatakka, Albert Hatakka, August Susi ja Johannes Peltonen. Muita hallituksen jäseniä olivat: Adam Viskari, Yrjö Tuokko, Pekka Paakinen, Jaakko Hyytiä, Aleks Hyytiä, Adam Hämäläinen, Albert Eeva, Nikolai Sivimäki ja Taavetti Hämäläinen. - M.K.

tanut entisen rajan kansan monien vaikeuksien läpi uusille olinpaikoille.

Ne lapsuus- ja nuoruusvuosien kultaiset muistot Metsäpirtistä eivät kuitenkaan voi milloinkaan unohtua mielestä, vaikka olosuhteet uusilla asuinpaikoilla olisivatkin miten myönteiset tahansa. Niiden mieltä askarruttaneiden "rajan kirojen" eteen voi nyt vuosikymmenien jälkeen antaa unohtu- duksen verhon laskeutua. Kauniita muistoja on monin verroin enemmän.